

Močna ali velika vlada?

Mnogo oblastnikov, potentatov, imperatorjev in vlad je bilo močnih, silnih, ker so razpolagali z množicami vojaštva in orožja; mnogo so dosegli po svojih namerah in načrtih, in vendar jim zgodovina ni podelila pridevka velikih. Sedanji totranski vladi pripisujejo, da je močna, da je ali da bode vlada „železne roke“. Vprašanje je le, ali pri sedanjih razmerah zadoščuje izključno močna vlada, ali bi ne bilo potreba v interesu monarhije in njenih narodov, da bi bile vlade tudi velike v smislu obče historije.

Kar se dostaja totranskega parlamenta in njegovih strank, ni potreba niti močne vlade. Kajti totranski državni zbor je popolnoma propadel, in sedaj je obsojen do cela k neplodovitosti. Do onemoglosti so ga naposled privedle različne okoliščnosti. Prvotni krivični volilni red spravlja v cislitavski parlament skupine zastopnikov, ki ne odgovarjajo skupnim interesom naseljenja, temveč privilegijem nekih narodnostij in slojev. Vsled tega so se vstvarile stranke, ki niso postavile na čelo pravičnosti, temveč golo sebičnost nacijskih in stanovskih interesov.

Ustava se radi tega nikdar ni mogla izvršiti v smislu logike in stvari, ki je vključena v posamičnih členih osnovnih državnih zakonov. Historiška prava so se začela odlagati ali celo tajiti, izvršenje nacijske enakopravnosti nadomeščati z načelnim podeljevanjem drobtin. Stranke šibkejših narodov so se tekom časa pri večnem napiranju svojih sil utrudile in naposled pozabile na svoje prvotne zadače, na stremljenje, da se ustava izvrši v velikem stilu ali nakrat za vse narode jednako.

Kolikor bolj je zaostala ustava v tem, kar obeta, toliko večja nevolja se je lastila strank in narodov, in ti so v posledicah začeli misliti, kakó bi se odpravila ustava ali pa popravila. Takó je toliko živahnije ukrepilo se v češkem narodu stremljenje k izvršenju historijskega drž. prava, v istem in drugih slovanskih narodih pa stremljenje k obči volilni reformi. Med tem so se vzgojili tudi Slovonom poslanci nizkega duha in stremljenja, in ti so jo danes pritirali do tega, da jim je glavni princip drobtinčarstvo ali poniževalno lovljenje vsakovrstnih, nikdar ne odločilnih mrvic.

Pri takem položaju avstrijskega parlamenta je nastopila nova vlada gr. Badenija, in ta v tem pogledu pač ne potrebuje železne roke; Badeni je propadanje osrednjega zastopa avstrijskih narodnostij presodil in potem razglasil, da je njegova vlada nad strankami. Parlament

pri svoji onemoglosti je kriv, da ima gr. Badeni olajšano delo, in da se ta ni preračunal, kažejo sosebno tudi slovanski kimovci, katerim imponujejo neki stavki in neke besede v programu nove vlade. Nasproti takemu parlamentu torej ni potreba nobene posebne sile, niti ne posebne državniške modrosti.

Sedaj nastaja le vprašanje, ali hoče vlada ohraniti tako položanje, ali pa je kakor si bode izpremeniti. Za izpremenjevanje pa ste odprti dve poti: sedanje položanje se more ali še bolj do tal potlačiti ali pa povzdigniti. Za še večje ponižanje parlamenta, kakor vse kaže, bi nova vlada ne našla velikega odpora, ker zaresna opozicija proti sistemu in dosedanjemu tiru je doslej skoro izključno le pri Mladočehih. Ko bi hotela vlada pa povzdigniti parlament in odločilno zboljšati položanje, pokazalo bi se več nasprotstva, in sicer od strani privilegovanih narodnostij in slojev, torej od tiste strani, od koder so spravljali do današnjega dne vse ustavno življenje na kraj propada. V odstranjenju privilegij narodnostij in stanov bi bila zares potrebna železna roka in bi kazala za jedno svojo silo na pravem mestu. Ne za vodstvo teh, ki so itak šibki, temveč za skrčenje neopravičenih predprav pri gospodovalnih narodih in kapitalistiških slojih plemške in neplemske krvi je dejanski potrebna močna vlada. Da ni prišlo do sporazumljenja med avstrijskimi narodi, in da se niso olajšala v večji meri navskrižja in nasprotstva, zakrivili so gospodovalni narodi in raznih vrst posestniki. Pri teh narodih in posestnikih je sebičnost takó veličanska, da je potreba s silo presekati gordiški voz, drugače niti močna vlada ne bode silna dovolj.

V smislu odstranjenja velikih krivic in zasnovanja obsežnih reform bi bile v obeh polovinah naše monarhije potrebne mogočne vlade, in bi interesi narodov in cesarstva ne izgubili čisto nič, ko bi take vlade začasno odstranile konstitucionalizem ter takó rekoč brez parlamentov vsilile reforme, katerih bi drugače umetne večine teh zastopov ne privolile in izvršile nikdar. Pokojni bar. Aleks. Bach je še okolo l. 1885 premišljeval o taki potrebi, kolikor se dostaja totranske polovine, in ko bi ne bil sam uže preveč v letih, kdo vé, ali bi ne bil vsaj za nekaj mesecev stopil na čelo od njega izbranega ministerstva ter izvršil na veliko, cesar osrednji parlament ni hotel in ni mogel izvršiti v dvajsetih in še več letih.

Kjer ni konstitucionalizma, tam je zavisno napredovanje od nekaj razsvetljenih mož, od državnikov, ki delujejo v takó zvanih državnih svetih in potem svoje sklepe predlagajo vladarju v potrjenje. Petorica takih možakov more v malo dneh doseči to, kar vstrarijo par-

lamentu tekom desetletij po največjih naporih raznih strank. Taka je bila v skupni Avstriji pred ustavno dobo, taka je še dandanes v Rusiji. V poslednji državi so uvedli brez vsakega ustavnega aparata in hrupa mnogo socialno-ekonomskih reform, za katere se še le pripravljajo v ustavnih državah. S tem se ne zagovarja absolutizem, temveč kaže se le na momente, ki bi zahtevali nekoliko pooblaščenih energičnih in razsvetljenih mož, da bi spravili zavoženi voz konstitucionalizma na pravo pot.

Proti taki vladi, ki bi imela moč v parlamentu ali preko njega izvršiti v pravem smislu člene osnovnih državnih zakonov, bi pravični razumniki nobenega naroda ne imeli čisto nič in bi se le radovali, ko bi napočila zares nova doba pravilno razvijajočega se ustavnega življenja. Taka vlada bi, v slučaju, da je bila prisiljena začasno ustaviti konstitucionalizem, potem pričela še le pravo ustavno dobo, in narodi in stranke bi se oddahnili, ko bi prišlo ustavno gibanje v pravilni tir.

Vlada, ki bi v Avstriji vstvarila preduslovja za ustavni razvoj, zaslužila bi v historiji konstitucionalizma tudi pridevek velike vlade. Taka vlada bi torej bila ne le močna, temveč bi uporabila svojo izročeno jej silo tudi za dejansko utrjenje in okrepljenje državnih podstav in za osrečenje narodov, s tem pa zaslužila zgodovinski epiteton velike vlade.

Avstrijski narodi so potrebni ne le močne, temveč zajedno v historičnem smislu velike vlade. Izvršenje narodne enakopravnosti v smislu nacionalnoavtonomske organizacije zahteva velike vlade; na to sledeče izvršenje modernizovanih historičskih državnih prav zahteva velike vlade; namera na povrnjenje preddualističke oblike cesarstva zahteva velike vlade; še celó obsežna, pravično osnovana volilna reforma in socialno-ekonomske, kakor prave državno-ekonomske reforme in zasnove zahtevajo velike vlade.

Ali se povzdigne sedanja nova vlada v totranski polovini cesarstva do take višine, poprašujejo mnogokateri dejatelji naše države; drugi kažejo na dejstva in različna znamenja ter sklepajo sami o lastnosti te vlade. Poslednja dobi morda še časa za premišljevanje, ali hoče ostati samo močna ali pa zajedno tudi velika.

Mi bi jej v interesu monarhije, narodov in šibkih slojev privoščili, da bi si priborila uže za časa vladanja od pravično sodečih mislilcev, dejateljev in državnikov priimek vlade velike. Drobtinčarji in sebične stranke je gotovo ne povzdignejo do te višine, pospeti se more do tega le, ako, pri podeljeni jej sili, bode brez predsodkov spoštevala glavne zadače, ki jih ima država sedaj in dotlej, dokler se ne izvrše.

Posojilnice z omejenim in neomejenim poroštvom.

(Konec.)

V 39. šte. „Slov. Sveta“ smo razložili načela, po katerih more solidna posojilnica z omejenim poroštvom vsem zahtevam društvenikov popolnoma zadostiti glede kredita. Pokazali smo zajedno, kakó preprosti so pomočki, s katerimi more po svojih potrebah povečati ali pa zmanjšati kredit, ne da bi upnike ali hranilničarje spravila v opasnost. Kajti ako potrebujejo društveniki mnogo kredita, dolžni so najprej vstvariti si tudi večjo podklado za ta kredit, to se pravi, oni morajo povečati svoje opravilne deleže in rezervni zaklad, in kjer to ni možno, ali se ne da izvesti, tam si morejo društveniki razširiti kredit

s tem, da povečajo ali pomnože poroštvne zneske, takó da more posojevalec ali upnik zadrugi odmeriti razmerno večji kredit. S tako priredbo vsta oba, ta, ki posodi denar, in ta, ki ga vzame na posodo, pri čem da sta za vse slučaje; društvenik vé, do katerega največega zneska ali maksima mu bode treba plačati v najhušem slučaju, in upnik vé, koliko kredita more dati, in oba moreta spatiti mirno, ker jeden vé, koliko more dobiti, drugi, koliko more izgubiti. Upnik nima tukaj nikakega povoda, da bi gledal na posamičnega društvenika, kajti tu so vsi društveniki jednaki, bogataš, srednji bogatin in manj imoviti člen, tu so zares zadrugarji, društveniki z enakimi pravicami in dolžnostimi! Upnik namreč ne ocenjuje posamičnih členov, temveč šteje njih število ter odločuje kredit jedino po velikosti kapitala, ki ga imajo v društvu sami, in po znesku, za kateri jamčijo pri društvu.

Upnik tu ne more izgubiti. No je tudi upnikov v obliki hranilničarjev, in o teh smo rekli, da realno ali pošteno načelnštvo ne prevzame nikdar več hranilnih vlog nego znaša društvena imovina z jamčenimi zneski vred, in smo sosebno priporočali, da bi načelnštva nikdar ne prekoračila tega načela. Da bi pojasnili to načelo, navedimo primer. Vzemimo, da društvo ima 20.000 gld. v opravljenih deležih, in da je v pravilih določeno trojno poroštvo, vsled česar znaša skupno poroštvo 60.000 gld., potem more vzeti na posodo do 80.000 gld. Ker uže ima 20.000 gld., ki se morejo likvidovati takoj, more sprejeti tudi tuji denar do imenovanega zneska. Ako prekorači to mejo, je to uže nereelno. Da bi se ne vtepla taka zloraba, imajo društveniki svobodno roko, da na obcih zborih natančno omejijo najvišji znesek, do katerega sme načelnštvo vzeti na posodo in sprejeti hranilne vloge. S takim postopanjem zabranijo društveniki opasnosti za se in za upnike. V slučaju pa, da bi se upniki v obliki hranilničarjev društvu vsiljevali črez mero, in bi torej društvo ne moglo uporabljati vsega vloženega denarja, imamo zopet preprost pomoček, da odvrnemo, kar se odveč ponuja denarja, ne da bi odganjali posamične hranilničarje. Načelnštvo skupno z nadzorstvom more namreč preobilo vsiljujočega se kapitala odgnati s tem, da zniža obresti; jednako pa more pridobiti večje število hranilničarjev s povišanjem obrestij vloženemu denarju.

Ako ima po vsem tem posojilnica z omejenim poroštvom dobra, seveda zakonitim zahtevam odgovarjajoča pravila, in ako je pod dobrim načelnštvom in nadzorstvom, more ustrezati vsem zahtevam društvenikov in s tem blagodejno vplivati v okolici, v kateri deluje.

Po našem združnem zakonu za obrt in gospodarstvo od 9. aprila 1873. imamo pa tudi zadruge, dosledno tudi posojilnice z neomejenim poroštvom, pri katerih jamči vsak zadrugar za vse obveznosti zadruge solidarno z vsem svojim imetjem (§ 2.), to se pravi, vsak člen je porok za vse obveznosti društva z vsem svojim imetjem solidarno, in to pomenja jeden za vse, in vsi za jednega.

To je silovita razlika med omejenim in neomejenim poroštvom. Kajti pri omejenem poroštvu morejo od društvenika za obveznosti zadruge zahtevati poroštvo do maksimalnega zneska, ki je določen po pravilih, kojega meja se ne sme prekoračiti; tu pa, pri društvu z neomejenim poroštvom, vložiti društvenik takó rekoč v zastavo za društvene dolgove vse svoje imetje; tu se društvenik v korist društva znebi, rekli bi, vse svoje imovine. Društvenik zastavi vse, kar ima, za obveznosti, za dolgove društva, in to mora v resnici zavirati gospodarstveno delovanje člena takega društva. S tem se skrči gospodarstveno gibanje

društvenika v jako ozke meje; ako je namreč vesten, ne smel bi se lotiti zunaj društva nobenega drugega podjetja, ko je njegova oseba in imovina zastavljena za društvo. Kaj zmore on zunaj društva, ako vé, da je vse njegovo imetje angažovano pri društvu?

A ne le na zunaj je društvenik omejen, temveč tudi znotraj se čuti nemirnega, ker vé, do katere stopinje ga morejo obrati v slučaju stiske ali nesreče pri društvu. On stoji dober solidarno za društvo, predno požrejo društveni dolgovi vse njegovo imetje; nikdar ne more znebiti se misli, da pri slabem društvenem gospodarstvu izgubi vse svoje imetje, ker on stoji dober za vse. To je velika žrtev, ki jo je dolžen prinesiti na žrtvenik društva, takó da se ne hoté vprašamo: Kak dobiček mu ponuja društvo zato? Ali se postavi društvo zanj v popolni meri njegovih potreb? To se pravi, ali dobi člen od društva toliko denarja, kolikor ga želi ali potrebuje? Nikakor ne! Tudi tukaj mu se kredit natanko opredeli. Cenilna komisija, ki jo rabi društvo, določuje, koliko kredita naj se odmeri vsakateremu društveniku; in kjer ne skrbé pravila za tako komisijo, tem izvršuje to načelnštvo z nadzorstvom. Jednemu členu odmeri društvo 1000, 10.000, 20.000 gld. itd., v tem ko skrči drugemu posojilo na 100, 150, 200 gld., takó, kakor razsodijo pri društvu.

No pa morda dobi društvenik na posodo brez posebnih porokov, v tem ko takih zahtevajo pri društvih z omejenim poroštvo? Tudi ne! On je prisiljen kljub temu, da je poroštvo vse njegovo imetje, za natanko določeni kredit dobiti posebe tudi porokov. Ako pa mora dajati taka poroštva, v kakem razmerju je to, kar dobi, k tem žrtvam? Da dobi na posodo 100, 200 gld., mora pripeljati seboj jednega ali dva dobra poroka, in za ta znesek je obvezan, društvu v stiski prepustiti vse svoje imetje. To se nam ne zdi pravo razmerje; društvenik je porok z vsem svojim imetjem, a dobiva le jako omejen kredit, za kateri mora dobiti še posebnih porokov. Vrh tega je v tem še veliko protislovje, ker on se javlja v jedni in isti osebi kot družbeni dolžnik in istočasno upnik, oziroma porok društva.

Ali pa je potreba pristopiti k takemu društvu? Mi menimo, da tak kredit si more človek priboriti tudi v društvu z omejenim poroštvo, ne da bi bil tukaj v taki opasnosti za vse svoje imetje.

Morebiti pa je pri društvu z neomejenim poroštvo olajšanje v tem, da razun poroštva ni potreba nobenih drugih žrtev? Tudi to ni res. Društvenik mora pridobiti si tudi tukaj opravični delež, ker ga določujejo pravila; mora plačati pristojbino pri vstopu v društvo, plačevati obresti za posojeni mu denar, pri posojilu eventualno dajati posebno pristojbino, vse to v pokrivanje družbene uprave in za snovanje rezervnega zaklada ali različnih zavarovalnih fondov, z jedno besedo, dolžen je nositi taka bremena, kakor pri društvu z omejenim poroštvo, ne da bi bil pri poslednjem obvezan za več, nego znaša določeni maksimalni znesek. Zato pa tudi ne razumemo, kako prednost bi imeli členi v društvu z neomejenim poroštvo pred členi društva z omejenim poroštvo; pač pa vidimo, da je škoda pri prvih silno večja; kajti pri društvu z omejenim poroštvo ne morejo v najhujšem slučaju od člena zahtevati več, nego določeni maksimalni znesek, v tem ko more društvo z neomejenim poroštvo svojega člena uničiti na vsem njegovem imetju. Očitatelj naj nam blagohotno odpusti ponavljanje, a dolžni smo to storiti, da bi pokazali jasno, v kakem položnju so društveniki tu in tam.

Morda pa so vendar vsaj opravični deleži manjši, ko daje člen društvu v slučaju stiske vso svojo imovino na razpolaganje? Nikakor! Pri društvih z neomejenim poroštvo so opravični deleži navadno še večji, in društvenik v tem pogledu nima nikake prednosti pred členom društva z omejenim poroštvo.

Kdor bi menil, kakor je mislil tudi Raiffeisen, da so opravični deleži pri društvu z neomejenim poroštvo brezpotrebni, ta se pač moti, kajti opravični delež je in ostaje prava reelna podstava kreditu, in sicer za člena nasproti društvu, kakor za društvo nasproti upniku. Kolikor večji je opravični delež, toliko več kredita ima in toliko več more storiti društvo. Tudi tu velja staro načelo: pomagaj si sam, in pomagano ti bode. Kolikor več vložiš v društvo, toliko več zaupanja imaš gledé na tvojo gospodarstveno sposobnost. Tudi upnik gleda pri društvu najprej, koliko ima društvo svojega kapitala, in meri potem kredit tudi s pogledom na kakovost ali kvaliteto društvenikov; kajti poroštvo pošteva upnik še le na drugem mestu; on računi pred vsem natanko, koliko znašajo opravični deleži in rezervni zaklad, zavarovalni fond, ako ga ima društvo, in drugi rezervni fondi, in še le potem pošteva imetje društvenikov. In tudi če vidi, da so posamični društveniki jako bogati, vendar ne odločuje kredita po njih bogastvu, temveč računi tudi s tem, da se členi menjajo v društvu, da morejo vsak čas izstopiti najbogatejši društveniki; radi tega daje isti upnik društvu vedno mnogo manj kredita, nego bi ga v kaki dobi zaslužilo poroštvo skupnih društvenikov. Upnik daje po takem društvu z neomejenim poroštvo vedno le jako omejen, natanko določen kredit, pri čemur je uže prevdral svoj riziko, tako da njegov podeljeni kredit je trikratno do desetkratno zavarovan z društvenim imetjem in poroštvo, in gledé na to je velika hiba v združnem zakonu od leta 1873, v katerem daje §. 72. upniku svobodo, da more v slučaju nesreče ali katastrofe pri društvu z neomejenim poroštvo kar sam izbrati si tega ali onega društvenika, da izterja dolgove, katere mu je ostalo društvo dolžno, in katerih mu ne more izplačati, hitro kakor hoče on ali pa njegova trma. Upnik, ki natanko ocenjuje gospodarstveno vrednost društva, predno mu določi kredit, je sam ocenil zajedno opasnosti društva in bi torej ne smel imeti omenjene svobode, ki more biti silno pogubna za posamične člene pri društvu z neomejenim poroštvo. §. 72. zakona se namreč glasi: „V §§. 61 do 71 ukazano ne brani društvenim upnikom, držecim se svojih pravic, katere jim daje solidarno poroštvo društvenikov, poslednje prijeti samostalno za to, kar se kateremu teh upnikov ni izplačalo pri njih terjatvah“.

Tisti, ki po vsem tem trdijo, da neomejeno poroštvo uže samo po sebi dovaja društvu obilo denarnih sredstev, motijo se silovito, kakor je razvidno ravno iz podanega, ko upnik ne daje neomejenega kredita, temveč ga odmerja na podstavi gospodarstvene sile, ki jo predstavlja društvo po svojem imetju, na drugem mestu po poroštvo društvenikov. Ako so v društvu bogataši in imoviti ljudje, je isto pač prijeten predmet za upnike. Naj pa imajo ti bogatini 60, 80, 100 tisoč gld. vredno zemljišče ali 5, 6, 10 hiš v velikem mestu, in naj vsled tega predstavlja imovina in poroštvo pri društvu uže velike vsote, vedno podeljujejo banke in upniki društvu le omejen, določen kredit, ker so društveniki le premakljiv, nestalen material društva. Bogataši utesnejo izstopiti, in društvo ostati samo z manj imovitimi členi; v takem slučaju bi se dajal kredit na peščena

tla; zato poštevajo upniki tudi take slučaje in vsled te previdnosti deli celó bogatim društvom le bolj ali manj skrčen kredit pred vsem na podstavi zneskov, ki jih sestavljajo pravilni deleži pri društvu, manj pa po številu bogatih društvenikov, dasi dajejo ti društva nekako bliščobo. Z druge strani so pa ravno bogati členi velika opasnost za društvo z neomejenim poroštvom. Bogati zemljiščni in hišni posestniki, veliki podjetniki pomenjajo sicer mnogo v društvu, ako niso zadolženi, a zahtevajo od društva tudi mnogo. Tak društvenik dobi od društva na posodo 20.000, 40.000, 80.000 gld. in še več, a če se mu izpodrsne pri podjetjih, začne se majati tudi društvo. Manj imoviti člen pa dobi od društva 100, 200, v obče par sto gld.; tak ne more društva porušiti, tudi ko bi ono izgubilo tak znesek; bogataš pa, ki je porabil svoj kredit pri društvu za veliko vsoto, more, če omahne, uničiti društvo in v posledicah popolnoma gospodarstveno ugonobiti posamične društvenike. In to najhujše občutijo neimoviti členi, ki morebiti se gmotno ne povzdignejo nikdar več, v tem ko bogataši, tudi če jih zadene katastrofa društva, morejo si še in vsaj mnogo lažje pomagati.

Zato ni nikaka posebna sreča za društvo, ako vsled velikega kredita razpolaga z velikimi vsotami. Isti bogataši, ki pospešujejo pri društvu kredit, vključujejo zajedno največjo opasnost za obstanek društva, in pri tem so tudi neimoviti členi v nevarnosti.

Posojilnice nimajo namena, da bi dajale kredit na hipoteke ali na dolge obroke; one imajo namen, da si manj imoviti ljudje pomagajo med soboj na kratke obroke in manjše vsote, v tem ko si more bogatin pomagati pri bankah. Velike vsote, s katerimi razpolaga društvo, morejo mnogokrat siliti načelnistvo, da jih začasno oddaje bankam kot vloge, ker jih ne more takoj porabiti med društveniki. To pa je tudi neugodno, kajti društvo jemlje na posodo ali hrani denar za relativno večje obresti, nego jih dobiva za vloge od bank. S tem pa se zavira, da bi se znižale obresti pri društvu, ker se s takim gospodarstvom po nepotrebnem večajo upravni stroški. Društvu ne more biti do tega, da razpolaga z velikimi vsotami, temveč da more dobivati vsak čas potrební kredit. Tak kredit pa morejo imeti tudi društva z omejenim poroštvom, ne da bi bila ista opasna za posamične člene, kakor društva z neomejenim poroštvom.

Utegnil bi kdo ugovarjati in kazati na to, da, če pri društvu z neomejenim poroštvom preti nevarnost, je možno izstopiti iz društva. To je iluzorno, kajti le v redkih slučajih moreš zaslediti, kako gospodarijo pri društvu. Posamični člen ima le jedenkrat v letu, na občih zborih, priliko, slišati o računih in stanju društva, ali pa sam ogledati si te račune; no na občih zborih podajajo se sumarično le glavne vsote, ne zve pa se, kako je načelnistvo ravno v posamičnih slučajih tekom celega leta. Če so v načelnistvu neveseli ali nevestni ljudje, morejo vtihotapiti različne nekorektnosti, svoje prijatelje morda opominjati, da do časa izstopijo iz društva, v tem ko večina členov ostaje nevedna in zaupa v poštenje in pravilno upravljanje načelnistva in v vestno pregledovanje nadzorstva. Ako pa izstopi zares kak člen iz društva, ima prednost pred členom društva z omejenim poroštvom, da se mu more opravilni delež izplačati po občem zboru v tisto leto po tem, ko je naznanil svoj izstop; zato pa je dolžen ostati porok solidarno z vsem imetjem za vse društvene obveznosti še dve celi leti od dne, ko je izstopil iz društva, v tem ko pri omejenem poroštvu dobi društvenik svoj opravilni delež po pretečenem letu po-

roštva, in sicer takó, kakor se delež pokaže po računih tistega leta, ko je izstopil iz društva. Drugače nima nič več opraviti s društvom. Takó vidimo, ta tudi gledé na trajanje poroštva so členi društva z omejenim poroštvom na boljem nego členi društva z neomejenim poroštvom! Ako si predočimo vse to, vidimo, da z neomejenim poroštvom se upniki ne dajo slepiti, ker, kakor smo dokazali, dajejo oni društvu vendar le natanko določen, omejen kredit; s tem pa se poruši glavna trdnjava, katero branijo nasproti društvom z omejenim poroštvom. Ako pa poštevamo še šibo zgoraj navedenega §. 72. v zadružnem zakonu od 9. aprila 1873., katero šibo podaje društvo z neomejenim poroštvom upnikom, s čimur se morejo uničiti solidni društveniki, pač ne moremo pripočeti takih družtev. Dokler se ne izpremeni ta odstavek zadružnega zakona, smo mi nasprotniki družtev, torej tudi slovenskih posojilnic z neomejenim poroštvom, in ker imajo Raiffeisenove posojilnice po avstrijskem zakonu uslovja, da so osnovane le z neomejenim poroštvom, ne moremo se uže iz samo tega vzroka ogreti za Raiffeisenove posojilnice ne gledé nato, da pri današnjih razmerah govore tudi nacionalni in drugi vzroki proti temu, da bi za Slovence odobravalí taka društva.

§. 72. avstr. zadružnega zakona podaje samovolji upnikovi največjo prostost; upnik namerja na podstavi tega §. morda uže naprej iz privatnih, socijalnih, političkih, nacionalnih vzrokov uničiti kakega posamičnega člena pri društvu z neomejenim poroštvom. Zato smo obširneje razpravljali o društvih z omejenim in neomejenim poroštvom, da vedó društveniki, pri čem so pri tem in pri onem društvu. Čitatelji pa vidijo, da so društva z neomejenim poroštvom silno opasna, in več takih družtev, ki so razpolagala z milijoni, so šla pod zlo v Avstriji in v Nemčiji kljub neomejenemu poroštvu.

Zakon za ta društva potrebuje nujne revizije; svoboda, ki se daje upniku za uničenje posamičnega društvenika, je nad vse nepotrebna, ko njegov kapital ni v nevarnosti, ker je itak mnogotero pokrit. Naj nam juristi ne ugovarjajo, da se mora ščititi upnik; on naj išče v društvu kot takem svojo zaščito, ne pa v uničevanju posamičnih društvenikov, to je nenaravno in v ekonomiskem pogledu naravnost pogubno.

Sedaj je vlada pozvala posebno enketo na Dunaj, da se posvetuje o reformah zadružnega zakona od leta 1873. Mi opazarjamo sosebno zaslužnega snovatelja slovenskih posojilnic, državnega poslanca Mih. Vošnjaka, ki je člen te enquete, naj opozori vlado sosebno na to, da je treba iz zadružnega zakona odstraniti §. 72. To je principijalno vprašanje; po sedanjem zakonu so društva z neomejenim poroštvom društvenikom in v pogledu na razvoj slovenskih posojilnic zaradi političkih in nacionalnih razmer opasna; mi smo pokazali, da društva z omejenim poroštvom zadoščajo popolnoma potrebam društvenikov in, lahko rečemo, tudi kreditu slovenskega širjega delavnega naroda v obče.

V interesu stvari priporočamo slovenskemu občinstvu naše razpravljanje v premišljevanje.

† Dr. Fran Celestin.

Plemenit slovenski rojak, profesor dr. Fr. Celestin je nepričakovano, po kratki težki bolezni dne 30. oktobra t. l. v 51. letu življenja umrl v Zagrebu. Z njim so izgubili pred vsem Slovenci mnogo, a njegova smrt pomenja tudi izdatno izgubo za Slovanstvo. Dr. Celestin, rojen kranjski Slovenec, završil je gimnazijo doma,

prišel je potem na vsučilišče Dunajsko, in odtod se je preselil v Rusijo, kjer je nekaj let deloval kot profesor. Vrnivši se, namestil se je kot gimnazijski profesor na Hrvaškem, kjer je v Zagrebu učil tudi na vsučilišču sosebno rusko in poljsko književnost. Pred kratkim je bil umirovljen kot gimn. profesor, predaval je pa še nadalje na vsučilišču.

Oči so mu bile že davno oslabele, v poslednji čas se mu je vid boljše, in je ves čas očesne bolezni vendar neumorno čital in mnogo tudi pisal; pri tem je tudi od njega podpiranemu sorodnemu dijaku narekoval mnogo sestavkov za objavljanje.

Na Hrvaškem je bil tudi velik posestnik in je zapustil vdovo, vrlo domoljubko, brez otrok.

Uže gimnazijec je začel pisati kot sovrstnik in tudi drug Jurčičev. Iz Rusije vrnivši se, priobčil je kmalu nemško učeno knjigo o šolskem razvoju, občen ruskem gospodarstvu itd. Poleg samostalne priobčenih spisov deloval je za Stritarjev in "Ljub. Zvon", za "Slov. Narod" in ves čas tudi za "Slovanski Svet". Mnogo je napisal tudi v hrvaškem in ruskem jeziku. Ako ni posebe registroval svojih spisov in pesnij, najbrže nikdar ne zvemo, kar vse je priobčil, ker je bil skromen, da niso nikdar vedeli na levi, kar je storil na desni.

Celestinovo znanje je bilo mnogostransko in temeljito. Kar je čital jedenkrat, zapomnil si je za vso bodočnost in bil je zajedno filozofski izobražen in je povsod kazal globoko mišljenje.

Kot leposlovec je pisal v vezani in nevezani besedi. Kot znanstvenik je imel jednat krpek slog, brez vsake fraze, brez vsake bezpotrebne besede. Jednako je bila njegova kritika korenita, kratka in povsod označevalna.

Rusko literaturo, leposlovno in znanstveno je dobro poznal. Ruščina mu je bila takó vkoreninjena, da je zložil mnogo pesnij na ruskem jeziku in jih priobčeval sosebno v "Sl. Svetu". Čital pa je z odbiranjem tega, kar je znamenito, in kar vpliva na nazore o svetu in življenju. Poznal je natanko razvoj ne le slovenske, temveč ruske, poljske in drugih literatur. Opazoval je sosebno rad socijalno in ekonomsko razvijanje slovanskih narodov, zlasti tudi ruskega. To se vidi tudi iz "ruskih drobtin", ki jih je redno prirejal za vsako številko vseh letnikov "Slov. Sveta".

Poznan je bil z znamenitimi avtorji in pisatelji ruskimi, in mnogo njih knjig je ocenil takisto v "Slov. Svetu". Ruski književniki so jako poštevali njegove kritike, in štel je med njimi ne le znancev, temveč tudi iskrenih prijateljev.

V politiko s peresom ni rad posezal, uže radi tega ne, ker je kot profesor moral ostati previden; a opazoval je jako dobro političko gibanje v obče in vseh slovanskih narodov posebe. Bolela ga je kratkovidnost separatistov slovanskih malih narodov in obsejal je njih sovinitizem, ki dovaja tudi po njegovih nazorih le v pogubo. Poznal je tužno političko in nacijsko stanje tudi na Slovenskem, a pri vsej bedi, v kateri se nahaja dandanes Slovanstvo, ni obupal nad bodočnostjo in rad je pošteval vsakoletno napredovanje. Preverjen pa je bil, da usluge, katere delajo sedaj slovanski voditelji zapadni politiki, bode Slovanstvu na neproračunljivo izgubo. Mnogokaka ruska pesen, priobčena v "Slov. Svetu", to jasno in razločno naznaja. — Bil je filozof v življenju in zajedno zares globoko prešljen kristijan. On je živel skromno in varčil, da bi toliko laže delil

podpore in dobrote na razne strani. Na Slovensko je redno pošiljal doneske za plemenite svrhe pri društvi in drugod. Da bi bil imel on dohodke milijonarja, slovanski narod bi bil gotovo dobival od njega takih podpor, kakor jih je dobil hrvaški narod od Strossmayerja.

"Slov. Svet" je izgubil v dr. Celestinu od začetka do poslednjih dni vernega, najvernejšega sotrudnika in podpornika tudi v gmotnem pogledu. Njegove "Ruske drobtinice" polnijo vse letnike "Sl. Sveta". Z matematično gotovostjo smo mogli računati, da dojdejo pravčasno za vsako številko. Z drobtinicami so dohajale tudi pesni in sosebno prevodi ruskih pesnij. Sedaj lahko povemo, da pod znamenjem — "st" je prijavljala on različne, tudi šaljive svoje pesnice.

Pod "drobtinicami" in pod drugimi spisi je ostala običajno začetnica njegovega priimka "C", in le pod večini sosebno kritičnimi spisi je zapisal celo ime v latinici ali cirilici. "Drobtinice" in druge spise je mnogo let doma narkoval, le ruske pesni je pisal sam. Uredniku "Sl. Sveta" je redno v pismih označeval svoje misli nasproti tej ali oni točki, temu ali onemu dogodku doma in med drugimi Slovani. V teh beležkah je tako rekoč nekoliko njegovega večletnega dnevnika.

Kot sotrudnik "Sl. Sveta" je mnogokrat povdarjal, naj se uče čitatelji misliti, in je svaril, da bi pri našem listu ne zabredli v plitvi slog. Rekel je, da površnosti je drugod dovolj in preveč; v "Slov. Svetu" pa naj se čita zaresno, kakor je ves njegov program zaresen. Veselil se je, da vsaj sredi mladine se čitateljem ne zdi list pretežak, in da nekateri dijaki tudi premišljujejo njegov program. Nikakor ni bil optimist, a vendar se je nadejal, da mnogokako zrno, zasejano v našem listu, ne pade na neplodovita tla. Silno težavno je bilo nabirati drobtinice, a nadejal, da to in ono sprejmejo slovenci naobraženci, je premagala vse pomisleke; v "ruskih drobtinicah" so pa raztresene plodovite misli in celi programi. Naj bi jih mlajši naraščaj premišljeval tudi v prejšnjih letnikih.

Dr. Celestin je bil tak značaj, da prav za prav ni mogel imeti sovražnika; on ni nikdar delal krivice; niti maščevati bi se ne bil znal. Kjer je zapazil neiskrenost, od tam se je umaknil. Neiskrenim kritikom njegovih spisov ni odgovarjal, ker je sodil, da s takimi ljudmi ne opravi nič pošten človek. Deloval pa je dalje in neprestano. V njegovi zapaščini bode gotovo več spisov in pesnij, ki jih je hranil nalašč v svojih predalih, ker se je tolažil, da mu bode na očeh bolje, da sam pregleda in izdela to in ono. Smrt je uničila vse nadeje na to stran.

No pokojni Celestin je storil, lahko rečemo, mnogo več, nego je celó v Gregorčičevem smislu mož storiti dolžan; kajti deloval je včasih čez silo, in žrtvoval več, nego je včasih mogel pri svojih razmerah. Kar se dostaje plemenitosti značaja, dvomimo, da bi ga mogel prekositi kak rojak. Tihim, mislečim, delavnim značajem ostane vedno vreden vzor; vsem pa naj bi bil v zgled gledé na potrebno čisto slovansko mišljenje, katero je odkrito in s kritičnega stališča gojil kot neizgibno potrebno za srečno bodočnost slovanskih narodov. Bil je pravi Slovan.

Вѣчная ему память!

Urednik "Slov. Sveta".

Iz J. M. Lermontova.

XXVII.

Чаша жизни.

Мы пьемъ изъ чаши бытiя
Съ закрытыми очами,
Златые омочивъ края
Своими-же слезами.

Когда же передъ смертiю съ глазъ
Завязка упадетъ,
И все, что обольщало насъ,
Съ завязкой исчезаетъ,

Тогда мы видимъ, что пуста
Была златая чаша,
Что въ ней напитокъ былъ — мечта,
И что она не наша.

Izvirnik.

Čaša življenja.

Iz bitja čaše pijemo,
Oči pa so zakrite,
In zlate kraje močimo:
Solze so to prelite.

Ko pa pred smrtjo nam z očí
Poveza ta odpada,
In vse, kar bilo je slastij,
In gine vsaka nada,

Tu vidimo, da prazna le
Bila je zlata čaša,
Da — sanje pilo so bile,
Da ona ne ni — naša.

Fr. Celestin †.

Чаша живѣнья.

Изъ бытiя чаша пiемо,
Очи на сж закрыты,
Изъ злате края мочимо:
Солза сж то прелите.

Ко на предъ смъртiю намъ зъ очий
Поваза та однада,
Изъ вса, каръ было те сластий,
Изъ гине всяка нада,

Ту видимо, да празна ле
Была те злата чаша,
Да сеньи пило сж было,
Да она нѣ ни — наша.

Ламурскій.

RAZGLLED PO SLOVANSKEM SVETU.

a) slovenske dežele.

Kranjsko. Obč. svet Ljubljanski je sklenil na predlog dr. vit. Bleiweisa, da postavi spomenik cesarju, da je obiskal po potresu Ljubljano; potem so imenovali častnimi občani sedanjega štajerskega namestnika Bacquehema, grofa Jana Harracha itd.

Kranjska hranilnica je sklenila gledé na bližnjo 50-letnico cesarjevega vladanja darovati več vsot na razne strani, n. pr. 500.000 gld. za ustanovitev in vzdrževanje zavetišč za neozdravljive, toda ne umobolne, bolnike; 15.000 gld. za osnovo 3 prostih mest v zavetišču Dunajskega vsenčilišča; 150.000 gold. za regulacijske namene; na posodo 300.000 gold. za vodovode in druge potrebne zgradbe itd.

Tržaško. Listi naznanjajo, da bi se bil škof dr. Glavina odpovedal svoji časti. Jedni iščejo vzrok v njegovi bolehnosti, drugi pa v pretvezi, kakor da bi preveč podpiral težnje Tržaških Slovanov, in da bi bil vsled tega pokaran v Rimu. Da je tržaški škof Glavina bolehen, to je res; ni pa res, da bi pošterval v preveliki meri potrebe tržaških Slovanov, specijalno Slovencev. Nasprotno, na škodo cerkvi in državnim interesom je le preveč gledal na umetno hujskanje Tržaške požidjene irredente, ko je odpravil božjo besedo na slovenském jeziku iz Tržaške katedrale in se je tudi drugače udajal tistemu sistemu, ki uže 15 let nepretržno vlada na Primorskem in vedno bolj slabi slovanski živelj. Ko bi bil Vatikan pokaral škofa Glavina, obžalovali bi to, ker bi morali razglasiti, da so ga nalogali laški nestrpnosti, naj si bodo posvetni ali posvečeni.

Istra. „Naša Sloga“ in „Edinost“ ste priobčili „Spomenico Njeg. Veličanstvu“, katero so dne 7. nov. 1894. podpisali hrv. in slovenski zastopniki, katerim je blaginja slovanskega naseljenja v Istri pri sre. V spomenici kažejo na propadanje gospodarstva tudi radi znane klavzule za uvažanje ital. vin, potem naštevajo sredstva, s katerimi bi se moglo zopet pomagati narodu.

b) ostali slovanski svet.

Državni zbor. Razpravljali so zadnje dni zakon o melioracijah, in je pokazal sosebno novi kmetijski minister, da je izurjen tudi v današnji kritiški utrieni ekonomiji. O tem so svedočili zlasti nekateri fini stavki. — Zanimiva je bila razprava v proračunskem odseku. Pri zaglavju „Državni zbor“ se je pritoževal dr. Herold o tem, da se ne protokolujejo nemški govori v stenogr. zapisniku, in da je to rušenje opravičnega reda; to je toliko hujše, ko poseben razglas pravosodnega ministra odreka nemškimi govorom imunost. Po opravičnem redu mora v stenogr. zapisnik vse, kar se dogaja v parlamentu. Dr. Menger seveda je bil proti temu, min. Badeni pa je rekel, da v tem gre inicijativa parlamentu. Poslanci načelno imajo pravico govoriti v svojem jeziku. Praktične potrebe pa zahtevajo, da bi ne govorili v različnih jezikih. Dr. Kaizl pravi, da poslanci so prisiljeni govoriti v češkem jeziku, dokler se ne da pravica tudi slovanskim jezikom v parlamentu. Pri zaglavju „Ministerski svet“ pravi Dr. Herold, da Mladočehi bodo glasovali proti dispozicijskemu fondu. Važno bi bilo, da bi tudi Čehi imeli ministra-zastopnika svojih interesov. Čehi niso zadovoljni z vladnim programom ne v državnopravnem, polit. in ne v jezičnem pogledu. Dr. Kaizl vpraša, kedaj pride volilna reforma na vrsto,

ali misli vlada prenehati z dosedanjó politikó, ki krči državljanska prava in svoboščine. Dr. Barenther povdarja, da postavka dispoz. fonda je brez kontrole, nemoralna in brezpotrebna. On želi razdeljenje češkega dež. zbora v 2 nacionalni sekciji, vsaj potom nacionalnih kurij. Malorus Romančuk je proti disp. fondu, ker ne zaupa Badeniju. Poslednji odgovarja, da po rešenju proračuna predloži volilno reformo za drž. zbor; za njo se le pride volilna ref. za dež zbore. Jezično vprašanje, ako bodo stranke pri volji, naj se reši in se more rešiti, pravi Badeni. Vlada je pripravljena, ne prestrogo postopati nasproti shodom.

Ministri brez portfelja so se imenovali poprej, in možno je to i nadalje. Badeni meni, da glasovanje o disp. fondu ni vprašanje zaupanja ali nezaupanja, temveč državna potreba. Klaič hoče glasovati za disp. fond, ker je razglasila vlada, da v nacionalnem pogledu bode postopala prijazno. Za disp. fond je potem glasovalo 19, proti pa 5 členov prorač. odseka.

Dunaj. Dne 5. okt. zvečer se je naznanilo, da cesar ni potrdil dr. Luegerja Dunajskim županom. To je presenetilo vse kroge, ker naposled so še Židje pričakovali potrjenje, dasi so po listih od dne do dne pisali članke v smislu, da dr. Lueger kot župan bi pomenjal opasnost za Dunajske, pa tudi drž. interese. „Deutsches Volksblatt“, glavno glasilo Dunajskih antisemitov trdi, da je zmagal naposled židovski vpliv. Banffy, madjarski minist. predsednik da je prišel nalašč na Dunaj in vplival, in da je tudi nemška levica žugala z opozicijo. Ta list pravi, da antisemitski načrt je izgotovljen, boj da se jim je vsilil, nanj pa so tudi pripravljeni. Glavni židovsko-liberalni organ uže hvali Badenija zastran tega, da ni predložil Luegerja v potrjenje. Poročajo še, da 4 ministri so glasovali zoper in 3 za potrjenje. Antisemiti prorokujejo, da sedanje židovske zmage se bode še kesali tisti, ki sedaj toržestvujejo. Govorilo se je, da se je zadnje dni klub konservativcev v drž. zboru razgovarjal tudi o potrjenju dr. Luegerja, v slučaj u da bi se ne potrdil, da so nemški konservativci žugali z izstopom iz tega kluba. Slovanski členi tega kluba, ko bi ne bili pozabili do cela, da imajo dolžnost zastopati negospodovalne narode, bi dobili sedaj obilo snovi za premišljevanje, in slovenski Ferjančiči, Gregorčiči, na katere je napravil program nove vlade „dober vtis“, bi utegnili nekoliko ukrotiti svoje koprnenje, da bi zopet sodelovali v jednom in istem klubu novo vladó hvalečega Hohenwarta. — Stavili so uže interpelacije radi nepotrjenja Luegerja.

Za ponesrečene po potresu izdali so Dunajski umetniki in pisatelji lep nemški „album“ s slikami in autografi, ki, ako se razpeča v večem številu, gotovo donese mnogo v dobrotni namen. — Dunajsko akad. pevsko društvo priredi veliko pevsko zabavo, katere čisti dohodek izroči „Südmarki“ v podporo za ponesrečence. Omenjeno društvo je nemško-nacionalno, in torej se temu ukrepu čuditi ne smemo. Značilno je, da je to društvo svoječasno odreklo prošnji g. Göstla in tovarišev, ki so na nasvet rektorja povabili je na sodelovanje pri namerjani slavnosti, in tudi zavrnilo prošnjo, naj vsaj dohodek kakega svojega koncerta blagovoli izročiti Dunajskemu podpornemu komitetu; dasi je rektor podkrepil tudi to prošnjo.

Z.

Češko. Pričel se je boj zastran deželnozborskih volitev, in sicer ne med Mladočehi in Staročehi, temveč med plemstvom. Konservativni del češkega plemstva se

ni hotel pogajati z ustavovernimi plemenitiši ter je postavil prek in prek svoje kandidate. Vsled tega so pod načelnštvom g. Osvalda Thuna ustavoverni plemiči postavili tudi svoje kandidate, in sicer 21 v skupini aloda; vseh mandatov veleposestva pa je 70; ti ustavoverci se pritožujejo, da svečeništvo, le z malo izjemami, ne drži z njimi, dasi so tudi oni patroni cerkvá. — Staročehi nočejo to pot udeležiti se volitev, ker so prešibki, in ker bi, kakor pravi Rieger, radi dosegli složnost med narodom. Rieger se boji najbolj pruskonemske agitacije, ki reklamuje tudi češke dežele za Velikonemčijo. Zato kaže, da bi dežele češke korone se morale utrditi tudi v interesu dinastije same. — Mladočehi so izdali oklic, v katerem zahtevajo revizijo sedanje ustave, ker se je vsilila proti volji in brez udeležbe češkega naroda, potem da se izvrši češko historičsko drž. pravo, da bi nadalje smel narod zopet sam določevati davke. Gledé na Ogersko zahtevajo, naj bi se ščitilo domače kmetijstvo, in da bi se podelila češkim deželam ista prava, kakor Madjarom, katerim bi ne škodovala samostalnost češkega naroda. Mladočehi so za vsako, na moralne principe opirajoče se veroizpovedanje, enakost vseh državljanov pred zakoni. Oni niso za krčenje prav manjšine, a so proti temu, da bi se prava krčila češki večini. Oni so za spravo, a so proti privilegijem nemške manjšine. Posrednje volitve naj se odpravijo ter nadomestijo tudi za dež. zbor z volilnim redom na podstavi občega in jednakega volilnega prava. Narod naj se ne cepi po razredih in slojih.

Cesar je pomilostil tiste češke „Omladince“, ki so bili zaprti samo radi polit. prestopka. Med 13 pomiloščenimi so tudi Sokol, dr. Rašin in Hajn; vsi 3 znani kot pisatelji, oziroma publicisti. Preiskave, ki so še trajale, so se ustavile, in v obče izpustili ti, ki so bili v zaporu.

„Český uverní ustav v Praze“ (kreditni zavod), zapisané společenstvo s ručením obmezeným. Tako se imenuje novi denarni zavod, ki je bil 21. okt. t. l. zapisan v register društev pri c. kr. trgovinskem sodišču v Pragi. Društvo je z omejenim poroštvom, delež. znaša 500 glđ. Pisarna društva je v Pragi (I. na Příkopě, 13). Obresti za deleže so sedaj določene po 5%. Ta denarni zavod je nov del narodnogospodarske organizacije češkega naroda. Služil bode sosebno domači veliki obrti in trgovini ter izpodkopaval vpliv tujih bank.

Galicija. Malorusi te pokrajine so razglasili poziv na narodni shod v dan 15. t. m. v Levovu. Razgovarjati se želé o letošnjih deželnozborskih volitvah. „Predstavimo še jedenkrat način vpijočih krivd ob deželnozborskih volitvah, zaprotetujemo slovesno proti poteptanju zakonov, zaprotetujemo proti zakonitosti deželne zakonodavne reprezentacije, izbrane proti naši volji, in izberemo deputacijo, katera bi prinesla protest pred prestol dobrega monarha, kateremu leži na srečo blago vseh narodov“. Takó se glasi odstavek tega poziva.

Romarij maloruskih unijatov, z nadbiskupom Sembratovičem na čelu, predstavili so se papežu v Rimu; v baziliki sv. Petru je Sembratovič opravil bogoslužjenje po kirilometodijskem obredu. Šli pa so ti Malorusi v Rim v spomin takó zvane 300 letnice obstanka unije z Rimom.

Poljak dr. Smolka je dne 5. nov. praznoval 85 letnico življenja. Čestítek po deputacijah in drugih potih mu je obilo došlo.

Hrvatska. Več dijakov so radi demonstracij za vselej ali za več let religovali z vseučilišča; mnogo drugih, okolo sto, jih je v preiskavi. To je prehuda kazen. Meš-

čani v Zagrebu hočejo posvetovati se o tem na posebnem shodu. — Med stranko prava je razpor čim dalje hujši. Starčević je zasnoval poseben list, Folnegović pa se je unaknil radi postopanja Starčevića.

„Edinosti“ so sporočili, da hrv. dijaki niso bili šli k Banfyju opravičevati se zastran demonstracij. To tudi mi radi popravljamo, in nas taka vest le veseli.

Nekateri so „Sl. Svetu“ jako zamerili, da je nekoliko neugodno izpregovoril tudi o hrv. razmerah. Zavračamo pa očitane, da bi mi kedaj iz sovražtva pisali proti Hrvatom. Nikdar! Niti proti Poljakom ne gojimo sovražtva.

Pogreb dra. Fr. Celestina. Iz rodbinskega kroga nam poročajo, da dr. Celestin je bil za grižo obolen v isti dan, ko je cesar odpotoval iz Zagreba. Bolezen je trajala 14 dnij in je vsled tega, da je imel pokojnik tudi srčno napako, prerano uničila njegovo življenje v dobrih možkih letih. Dr. Celestin je bil do poslednjega izdihljeja pri popolni zavesti in je še poslednje dni narekoval spise za „Slov. Svet“. O „pogrebu“ piše „Obzor“: „U subotu (2. nov.) u 3 sata poslije podne sabrali se na Mirogoju mnogobrojni pokojnikov prijatelji i štovatelji, koji dodjoše, da vriednome pokojniku kažu posljednji „s bogom“, da mu na lies bace oprostnu grudu zemlje. Poslije 3 sata, pošto je opjevano opielo, krenuo je sprovod od mrtvačnice. Na grobu su pjevači odpjevali liepo tužnu „Miruj“, a iza toga spušten je bio lies s predragim pokojnikom u vječni mir. Ozbiljan i tih, kao što mu je bio celi život, bio mu je i pogreb, dostojan čovjeku, za kojim žali s Hrvatskom bratska Slovenija“.

Črna Gora Tudi na Cetinju bila je svečana obletnica za carjem Aleksandrom III. — Zanimivo je, kakó laskavo sodi Gladstone o knezu Nikoli I. V pismu, priobčenem v angleškem listu „Daily Chronicle“, pravi Gladstone: Knez Nikola ostaje popolnoma dostojen starejih Gospodarjev-Vladik. Pred 30 leti je bila Črna Gora sfinga za vsakogar v Angleškej, razun prof. Frimana. Ko bi se jaz odločil poslati pismo knezu Nikoli, jaz bi mu pisal, da sem ohranil ista čustva v mojem domačem gnezdu, katera sem imel v dimu in žaru na političkem polju; da je njegova ocena moje osebnosti celó preugodna, in da po moji dobro premišljeni sodbi tradicije Črne Gore, koje so poverjene njegovemu Visočanstvu kot sveti amanet, nadkrijujejo s slavo tradicije Maratona in Termopile in vse vojne tradicije sveta. — Tako sodi veliki učeni Gladstone.

Bolgarsko. Sbranje pravi v adresi na prestolni govor, da se veseli blagohotenja ruskega carja nasproti bolgarski deputaciji, in da se nadeja, da se povrnejo dobri odnošaji med Bolgarsko in njenimi osvoboditelji. Ono se nadeja sprave obeh narodov. Izraža gorečo željo, da bi princ Boris prestopil k pravoslavju. Tako bode knez neločljivo združen z Bolgarsko. To narekajo pa historičska zadača in ideali bolgarskega naroda. — Židje seveda kažejo na nasprotstva med Avstrijo in Rusijo, ko bi sin Koburžanov sprejel pravoslavje.

Slovanski dijaki v Innsbrucku. „Velehrad“ od 3. t. m. ima jako zanimivo poročilo o občnem zboru hrv. dijaškega društva „Velebit“, zvršivšem se 26. oktobra. Predsednik dr. Račić je ob prisotnosti došedših slovanskih gostov, med temi tudi „Velehradovega“ urednika dr. Kusaka zavrnil 2 trditvi. Rekel je, da „Velebit“ kot tak ni pritril demonstraciji Zagrebski proti srbski pravoslavni cerkvi, ker ta cerkev je slovanska. Tudi ni res, da bi bili hrv. dijaki v Innsbrucku svoj čas zavrgli nasovet, ki se je bil

stavil, naj bi se v vseslovanskem dijaškem društvu v Innsbrucku rabila cirilica za notranji jezik, kajti hrv. dijaki smatrajo in spoštujejo cirilico kot tako, ki je Slovanom sveta. Dr. Kusak kot gost se je zahvalil na tej izjavi, rekši, da, kar je sveto vsemu Slovanstvu, temu ne more se posmehovati noben Slovan. Razdvojeni so Slovani, razdvojilo jih je tujstvo, latinstvo, s tem so izgubili zapadni Slovani svojo samostalnost, Rusi, Bolgari in Srbi pa so se ohranili. Poleg drugih je govoril tudi Slovenec dr. Bleiweis, rekši, da slovanska misel se širi tudi med Slovenci, in na to dela že leta „Slov. Svet“. — V Innsbrucku je sedaj na med. in jur. fakulteti 25 Čehoslovancev, za njimi je največ Hrvatov, 9 Srbov in po 1 Slovenec, Slovak in Rus.

KNJIŽEVNOST.

Slovensko-nemški slovar. Izdan na troške rajnega knezoškofa Ljubljanskega Antona Alojzija Wolfa. Uredil M. Pleteršnik. Triindvajseti sešit. V Ljubljani. Založilo in na svetlo dalo knezoškofijstvo. Tiskala katoliška tiskarna. 1893. 23. seš. seza od: „zaplêtkâ“ do: „žvrkljâti“. Potem sledi še 9 stranij pod zaglavjem: „Dodatki in popravki“. S tem je završen tisk vsega slovarja. Veliko važno delo, ki bode vplivalo na nadaljnji razvoj slovenskega jezika. Slovenski narod se bode zopet spominjal s hvaležnostjo velikega njegovega dobrotnika knezoškofa Wolfa, slovenski književniki pa imajo sedaj priliko občudovati marljivost veččaka profesorja Pleteršnika, ki, pri vsej pomoči, je vendar moral sam vse presojevati, pregledovati, prirejevati in naposled paziti, da se določene znamke tiskajo pravilno. Hvala, velika hvala njemu in vsem, ki so omogočili slovar, ki bode imel izvestno več rodov prvo mesto v leksikalnem pogledu v slovenski literaturi!

„Glasbena Matica“ je tekom leta 1894/95 izdala in založila naslednje muzikalije: 1. A. Foerster, „Ljubica“, mešan zbor. Op. 44.—2. P. H. Sattner, sedem moških zborov. — Scherzo Intermezzo in Valček, za klavir složil K. Hoffmeister. Op. 6. Cena 1 fl. 30 kr. Vse te muzikalije so tiskali na Dunaju Jos. Eberle in dr. Vsako pomnoževanje teh skladb je po zakonu prepovedano. S tem hoče glasbeni zavod skrbeti za poravnanje tiskovnih stroškov, z druge strani pa doseči, da bi se ne vrinile pomote pri običajnem prepisovanju skladb.

Kar se dostaja omenjenih Sattnerjevih moških zborov, nimajo v sebi nič neobičajnega, izvirnega, česar bi ne nahajali v enakih skladbah. Foersterjeva „Ljubica“ pa je lepa po obliki, odgovarja do cela tudi tekstu in spravi človeka v določeno dušno položeno. — Hoffmeisterovi skladbi kažeta, da skladatelj pozna dobro svoj instrument, zloženi ste v modernem stilu, potrebujejo izbornega igralca, ker drugače ne proizvede dovoljno pianistiškega efekta. Skladbe so majhnega obsega, so takó rekoč sladčice in zahtevajo toliko bolj patančnega izvršenja. V njih ni nič izrednega, a so krasno izdelane in niso monotonne. Ker

so kratke, niso primerne toliko za javno igranje v koncertnih dvoranah, kolikor za manjše prostore.

Majski cvietovi. Spjevalo Slavoljub Magdić. 16°, str. 66. Zagreb. Tisk Dioničke tiskare 1895. C. 30 nvč. Pod tem naslovom je priobčil mladi hrvatski rodoljub lepo število mičnih lirskih pesnic, katerih nekoliko je bilo priobčenih tudi v „Slov. Svetu“.

Rozhledy. Revue literární, politická a sociální. Roč. V. Č. 1. Obsah: Česká moderna. — F. V. Krejčí: Nové umění. — J. Pelcl: Ke kritice „Naši nynější krise“. — Po narodohospodářském zjezd. — H. Německá sociální demokracie a rolnictvo. — ...: Vyrovnání rakousko-uherské po stránce hospodářské. Atd. Potem sledé razgledi literarni, pol., soc. in gospodarski.

V. Beneš *Třebízského* spisy sebrané. Díl. XIII. Z různých dob. Pořadí sedmé. Nové, laciné vydání v sešitech o 48 stranách po 16 kr. Seš. 102. Nakladatel I. Topič, knihkupec v Praze, Ferdinandova třída 9. Spisi prerano umrlega češkega svečenika Třebízského čita kaj rad češki narod; jih je pa toliko, da sestavljajo že sami celo knjižnico. To se je videlo tudi na narodopisni razstavi českoslovanski, kjer je bil temu pisatelju odločen poseben oddelek.

Сборникъ отдѣленія русскаго языка и словесности Имп. Ак. Наук. 50 zvezek obseza konec zbranih del. A. A. Kotljarevskega. V tem zv. so: „Славянскія древности, древности юридическаго быта Балтійскихъ Славянъ; Древняя русская письменность и многія мелкія статьи. Priložen je tudi njegov životoпис, ki ga je sestavil A. N. Pypin. Zametki po slavjanskoi grammatiki. A. И. Соболевскій.

Великорусскія народныя пѣсни. Изданы профессоромъ А. И. Соболевскимъ, т. I. С.-Пб. 1895 г. Ц. 3 р. Sobojevskij lotil se je velikega dela; začel je prijavljati veliko-ruske narodne pesni, ki so že tiskane, pa raztresene po raznih krajih in kotih Rusije ter tiskane v raznih dobah. Ima tudi rokopisov ogromno množino; ali združil je z varijantami najprej že tiskane kedar in kjer si bodi. Veliki knez Georgij Mihajlovič, ki si je vzel k sreči rusko etnografijo, podpira gmotno to velikansko podjetje takó, da izhaja v prekrasnem izdanju. I. zv. obseza epiške pesni; potem bodo sledile pesni rodbinske, ljubovne, vojaške, humoristiške, satiriške itd.

Popravek k 42. št. „Slov. Sv.“ Str. 396 na levi, 25. v zdalej čitaj: V nižih slojih....

„Slovanski Svet“ imamo po nekaj iztisov od vseh prejšnjih letnikov na prodaj; oddajemo jih s poštnino vred po 2 gld. 50 kr.

Pri nas je nekoliko ruskih slovníc v nemškem jeziku iz druge roke po razmernó nizki cení. Takisto nekaj manjših nemško-ruskih in rusko-nemških slovarjev. Tudi raznih ruskih, sosebno leposlovnih knjig je možno dobiti za nizko ceno iz druge roke.

Došla nam je zopet Dimitrijevičeva slovnica I. in II. del.

Upravništvo „Slov. Sveta“.

„SLOVANSKI SVET“ izhaja vsak petek na 8 straneh, slučajno s prilogi. Stoji za vse leto gld. 5, pol leta gld. 2.50, četrt leta gld. 1.25. — Za učitelje, učiteljice in dijake za vse leto 4, za pol leta 2 in za četrt leta 1 gld. — Posamične številke se razpošiljajo po 12 kr. — *Zunaj Austro-Ogerske* na leto 6 gld. 50 kr. — Inerate sprejema upravništvo. — Naročnina, reklamacije in vsakovrstna pisma naj se pošiljajo F. Podgorniku na Dunaj (Wien), VII. Hofstallstrasse, Nr. 5.